

УДК 336.027

Полторак А.С.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки і менеджменту
Миколаївської філії Приватного вищого
навчального закладу «Європейський університет»*

Бужак Ю.С.

*здобувач кафедри фінансів та банківської справи
Приватного вищого навчального закладу
«Європейський університет»*

ГАРМОНІЗАЦІЯ ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ОПОДАТКУВАННЯ ІМПОРТУ ПРОДУКЦІЇ ЛЕГКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УКРАЇНІ

Стаття присвячена розробленню механізму гармонізації законодавства щодо оподаткування імпорту товарів легкої промисловості відповідно до норм Європейського Союзу з метою уніфікації податкових систем, скасування митних бар'єрів, сприяння інтеграції економіки України до внутрішнього ринку Європейського Союзу. Запропоновано авторське визначення поняття «гармонізація законодавства щодо оподаткування імпорту операцій». Виокремлено особливості адміністрування податків в Україні, що стосуються системи оподаткування імпорту товарів легкої промисловості, порівняно із країнами Європи.

Ключові слова: оподаткування імпорту, легка промисловість, гармонізація законодавства, імпорту продукції легкої промисловості, мито.

Полторак А.С., Бужак Ю.С. ГАРМОНИЗАЦИЯ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В СФЕРЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ ИМПОРТА ПРОДУКЦИИ ЛЕГКОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УКРАИНЕ

Статья посвящена разработке механизма гармонизации законодательства относительно налогообложения импорта товаров легкой промышленности, согласно норм Европейского Союза с целью унификации налоговых систем, отмены таможенных барьеров, содействия интеграции экономики Украины во внутренний рынок Европейского Союза. Предложено авторское определение понятия «гармонизация законодательства в сфере налогообложения импортных операций». Выделены особенности администрирования налогов в Украине, касающихся системы налогообложения импорта товаров легкой промышленности, по сравнению со странами Европы.

Ключевые слова: налогообложение импорта, легкая промышленность, гармонизация законодательства, импорт продукции легкой промышленности, пошлина.

Poltorak A.S., Buzhak Ju.S. HARMONIZATION OF THE LEGISLATION IN THE SPHERE OF THE TAXATION OF IMPORT OF PRODUCTION OF LIGHT INDUSTRY IN UKRAINE

Article is devoted to development of the mechanism of harmonization of the legislation concerning the taxation of import of goods of light industry with norms of the European Union for the purpose of unification of tax systems, cancellation of customs barriers, and assistance of integration of economy of Ukraine into domestic market of the European Union. Author's definition of the concept "harmonization of the legislation in the sphere of the taxation of import operations" is offered. Features of administration of the taxes in Ukraine concerning system of the taxation of import of goods of light industry in comparison with the countries of Europe are marked out.

Keywords: import taxation, light industry, harmonization of the legislation, import of production of light industry, duty.

Постановка проблеми. Активні глобалізаційні процеси у світі спричиняють необхідність гармонізації фінансової та податкової звітності суб'єктів господарювання, законодавства України щодо оподаткування, у т. ч. імпорту товарів легкої промисловості. Так, гармонізація законодавства щодо оподаткування імпорту товарів легкої промисловості передбачає розроблення єдиних підходів оподаткування на регіональному (країни ЄС) та міжнародному рівні (впровадження міжнародних глобальних стандартів) і є актуальною проблемою.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему гармонізації законодавства України до міжнародних та регіональних стандартів аналізували та досліджували такі економісти як Р. В. Кузіна [1, с. 136–131], В. В. Юрченко [2], К. В. Яценко [3], А. І. Крисоватий, В. А. Валігула [4], Г. М. Білецька, М. В. Кармаліта, М. О. Куц [5], які приділили увагу питанням гармонізації податкового законодавства та зауважили, що для України європейський вибір – це концептуальне бачення, яке не обмежено тільки географічними аспектами, це обрання шляху в напрямі європейської моделі [5, с. 45–46], що сприятиме розвитку в усіх напрямках життєдіяльності держави і суспільства. Однак питання гармонізації законодавства щодо оподаткування імпорту операцій на

підприємствах України потребує подальшого дослідження.

Постановка завдання. На основі викладеного доцільно сформулювати завдання дослідження, які полягають у визначенні поняття «гармонізація законодавства щодо оподаткування імпорту операцій», виокремленні особливостей адміністрування податків, що стосуються системи оподаткування імпорту товарів легкої промисловості в Україні, розробленні механізму гармонізації законодавства щодо оподаткування імпорту товарів легкої промисловості з нормами Європейського Союзу.

Виклад основного матеріалу дослідження. В. Ф. Опришко [6] звертає увагу, що ефективність міжнародного співробітництва країни суттєво залежить від ступеня відповідності вітчизняного законодавства правовим міжнародним стандартам. Швидкість інтеграційних процесів з урахуванням спрямованості України на вступ до Європейського Союзу значно залежить від того, наскільки країна може сприйняти інтеграційне законодавство Європейського Союзу. Так, існують всі підстави аналізувати принципи та норми міжнародного права як фактор розвитку податкового та митного законодавства України в частині оподаткування імпорту товарів легкої промисловості.

Ф. Чой та Г. Мюллер [7] описують процес гармонізації як поєднання облікових практик, що логічно не суперечать одна одній. К. Ноубс та Р. Паркер [8] визначають поняття «гармонізація» як процес розширення порівнянності облікових практик завдяки встановленню меж кількості ймовірних варіантів. Найчастіше поняття гармонізації асоціюється із законодавчими актами Європейського Союзу, коли під впливом широкої розмаїтості практики визначено окремих стан гармонії або однаковості, коли всі учасники об'єднані навколо визначеного та обмеженого переліку можливих методів.

Так, пропонуємо авторське визначення поняття «гармонізація законодавства щодо оподаткування імпорتنих операцій», що розглядається як процес цілеспрямованого узгодження сукупності інструментів у сферах тарифного і нетарифного регулювання, завдяки яким держава висуває вимоги до правил оподаткування імпорتنих операцій, приведення їх у відповідність до міжнародних правил, що може проводитись у різних формах (апроксимація, адаптація, транспозиція, імплементація, стандартизація) з метою досягнення взаємоузгодженості податкових систем та їх структур з урахуванням міжнародних договорів, членства країни в міждержавних організаціях або на етапі підготовки до вступу до них.

Згідно ст. 9. Конституції України частиною вітчизняного законодавства України є чинні міжнародні договори, на які надана згода Верховною Радою України щодо їх обов'язковості, що є важливим принципом гармонізації вітчизняного законодавства з міжнародним правом. Саме активна реалізація цього положення Конституції України надає можливість систематично розширювати вітчизняне законодавство за рахунок принципів та норм міжнародного права, висвітлених у міжнародних договорах, сприяти зближенню законодавства України з міжнародною правовою системою. Так, у процесі втілення принципів та норм міжнародного права до законодавства України, вітчизняна правова система гармонізується з правовими системами країн світу та з міжнародною правовою системою.

Згідно п. 32 ст. 85 Конституції України до складу повноважень Верховної Ради України також належить законодавче надання згоди на обов'язковість міжнародних договорів та їх денонсація. Так, у процесі реалізації конституційних повноважень укладено низку угод про вільну торгівлю з Грузією, Чорногорією, Македонією, Європейською Асоціацією вільної торгівлі (Королівство Норвегія, Князівство Ліхтенштейн, Республіка Ісландія, Швейцарська Конфедерація), країнами Співдружності незалежних держав, згідно з якими до імпорتنих товарів, походженням з цих держав, в Україні застосовуються знижені ставки ввізного мита або звільнення від оподаткуванням ввізним митом. До товарів, що походять з країн, з якими укладено регіональні або двосторонні угоди щодо встановлення режиму найбільшого сприяння, або з країн, що є членами СОТ, застосовуються пільгові ставки мита при імпорті товарів легкої промисловості, затверджені Митним тарифом України.

Сучасна податкова система України за своєю структурою та складом подібна податковим системам провідних країн Європи, однак, адміністрування податків має свої особливості, так, розглянемо деякі з них, що стосуються оподаткування імпорту товарів легкої промисловості, а саме:

1. В Україні платники податків у залежності від територіального розміщення перебувають на обліку в

різних органах податкової служби, де і здійснюється їх обслуговування, тоді як у більшості європейських країн всі платники податків перебувають на обліку у податковій службі в цілому, так, вони можуть обслуговуватись чи отримувати консультації у будь-якому органі податкової служби, що збільшує можливість необхідного контролю за виконанням законодавства в сфері податків.

2. Пріоритетною діяльністю української податкової служби є робота з платниками податків, що самостійно і свідомо реєструються згідно чинним вимогам законодавства, подають звітність та сплачують податки, тоді як у країнах Європейського Союзу діяльність податкової служби в основному спрямована на роботу з особами, що не обліковуються згідно вимог чинного законодавства, не подають звітність та не сплачують податки.

3. Існують відмінності в системі аудиту реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності платниками ПДВ, яка фактично не функціонує в Україні, тоді як в країнах ЄС ретельно перевіряється достовірність даних, зазначених при реєстрації платником ПДВ. Так, для порівняння реєстраційних даних з фактичною інформацією представники податкової служби в Ірландії відвідують щойно зареєстрованих платників податків. У Литві та Великій Британії серед повноважень податкової служби є право вимагати додаткову інформацію, якщо інформації, викладеної майбутнім платником ПДВ у реєстраційній заяві, на думку податківців, є недостатньо.

4. Розповсюдженою практикою в країнах Європейського Союзу є допомога з боку працівників податкової служби щодо визначення повного переліку податків, зборів та платежів, які згідно чинного законодавства треба сплачувати конкретному платнику податків, тоді як в Україні кожен суб'єкт підприємницької діяльності повинен самостійно визначати строки оплати та перелік податків, які йому необхідні розраховувати та сплачувати, так, існує великий ризик призначення штрафних санкцій за відсутність оплати за невизначеними податками по незнанню, а не з метою ухилення від оплати цих податків.

5. Податкова звітність з ПДВ подається в багатьох країнах щоквартально (Кіпр, Великобританія), а з податку на прибуток – щорічно, крім того, найчастіше за одним конкретним податком діє одна зрозуміла та проста форма звітності (декларація з ПДВ у Бельгії та Нідерландах складається всього з однієї сторінки), тоді як кількість звітних періодів по вищезазначених податках в Україні вища, а для кожного податку законодавством затверджено низку громіздких податкових звітів, деякі з яких включають додатки, так, відповідно, час, витрачений на справляння податків в Україні, значно більше, ніж у розвинутих країнах Європи.

6. У більшості європейських країн (Данія, Швеція, Бельгія, Велика Британія) функціонує особлива система оплати податків та зборів – єдиний рахунок, згідно з якою платник податків має можливість провести оплату за всіма необхідними податками, платежами і зборами одним злитим дорученням на один рахунок, що унеможливило помилкові перерахування грошових коштів, ситуацію відсутності оплати за одним податком та переплату за іншим. Система Єдиного рахунку спрощує весь процес стягування податків, скорочує витрати на їх оплату та бюрократичні процедури.

21 березня 2014 року було підписано політичну частину, а 27 червня 2014 року – економічну частину Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, важливою

складовою якої є повна та всеохоплююча Угода про вільну торгівлю між Україною та Європейським Союзом, спрямована на лібералізацію доступу до ринку послуг, всебічне скасування або зменшення тарифів щодо товарів, приведення регламентів та правил України в сфері підприємницької діяльності у відповідність аналогічним правилам ЄС. За роки незалеж-

ності України за тематичним охопленням та обсягом Угода про асоціацію [9] є найсуттєвішим міжнародно-правовим документом та найбільшим міжнародним договором з третьою країною, що було укладено Європейським Союзом. Відповідно до ст. 486 Угоди [9] до моменту повного набрання нею чинності з 1 листопада 2014 р. починається тимчасове застосуван-

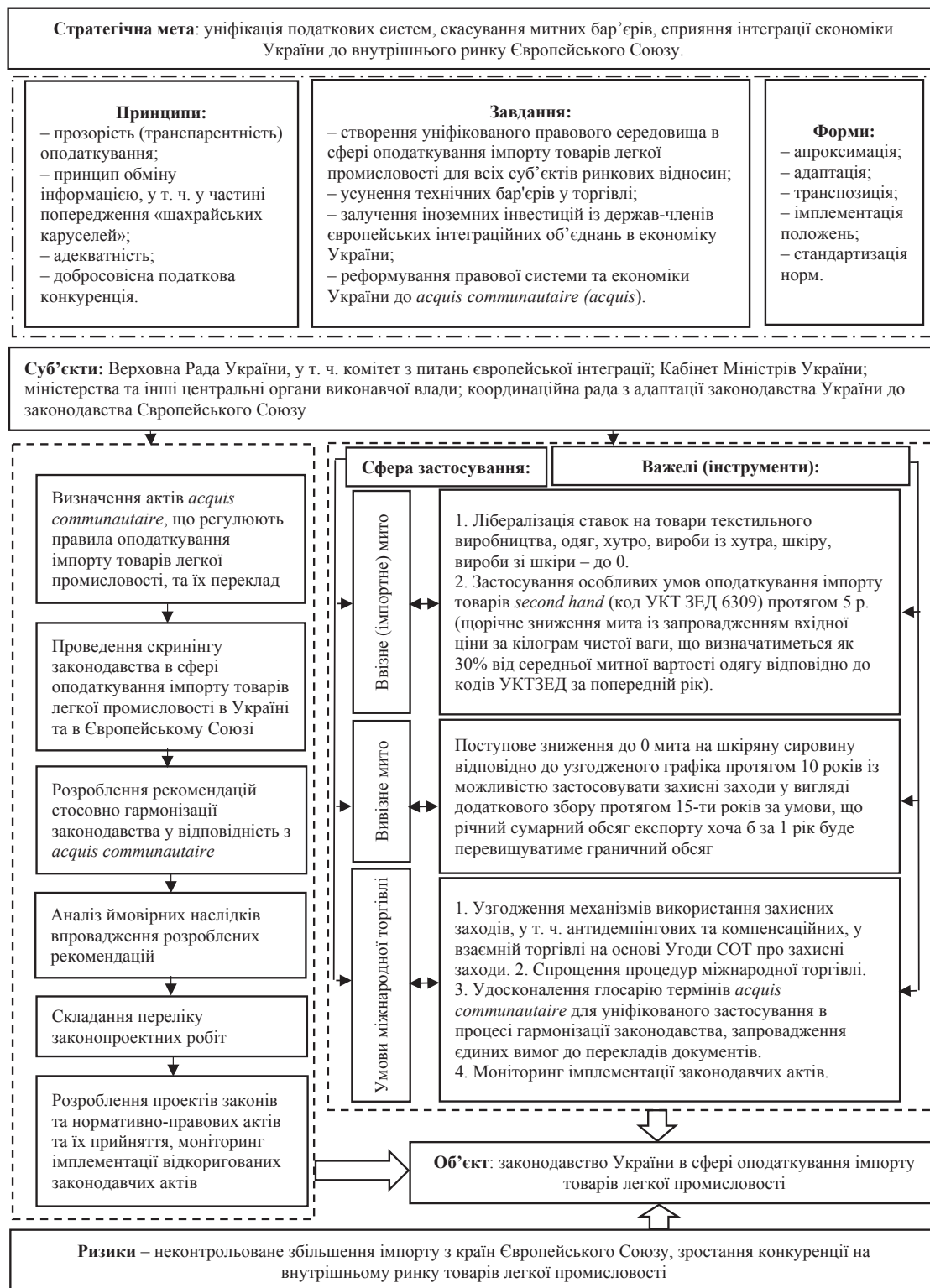

Рис. 1. Механізм гармонізації законодавства щодо оподаткування імпорту товарів легкої промисловості з нормами Європейського Союзу

Джерело: власні розроблення

ня Угоди в частині розділів про гармонізацію стандартів, юстицію, безпеку, боротьбу проти шахрайства та ін. Розділ IV «Торгівля і питання пов'язані з торгівлею», що стосується створення Зони вільної торгівлі протягом перехідного періоду в максимум 10 років, відкладено до 1 січня 2016 р. із продовженням режиму автономних преференцій України до 31 грудня 2015 р., згідно з якими скасовується ввізне мито в країнах Європейського Союзу на товари, походженням з України, із одночасним збереженням попередніх митних правил при реалізації товарів в Україну з країн Європейського Союзу.

Для повного вступу в силу Угоди про Асоціацію необхідна її ратифікація з боку Європейської спільноти з атомної енергії, 28 країн-членів Європейського Союзу, Європарламенту та України. Станом на 26 вересня 2014 року Угода ратифікована 8-ма із 31-ї сторони, 6 з яких передали до депозитарію відомості про ратифікацію. Після створення зони вільної торгівлі сторони відповідно до домовленостей зменшать або взагалі скасують мита на конкретні види товарів. Так, для України після набуття чинності Угодою перехідний період буде тривати 10 років, тоді як для країн Європейського Союзу зміна тарифного розкладу відбудеться одразу. З моменту набуття Угодою чинності торгівля текстильними товарами буде повністю лібералізована. Так, Україна і Європейський Союз планують знизити мита на 8,7 млн євро і 24,4 млн євро відповідно. Для імпорту товарів групи *second hand* протягом 5 років діятимуть особливі умови.

Розглянемо механізм гармонізації державного регулювання щодо оподаткування імпорту товарів легкої промисловості з нормами Європейського Союзу та представимо його на рис. 1.

Завданнями гармонізації законодавства щодо оподаткування імпорту товарів легкої промисловості з нормами Європейського Союзу є:

- створення уніфікованого правового середовища в сфері оподаткування імпорту товарів легкої промисловості для всіх суб'єктів ринкових відносин;
- усунення технічних (нетарифних) бар'єрів у торгівлі;
- залучення іноземних інвестицій із держав-членів європейських інтеграційних об'єднань в економіку України;
- реформування правової системи та економіки України до *acquis communautaire (acquis)*.

Принципами гармонізації законодавства щодо оподаткування імпорту товарів легкої промисловості з нормами ЄС вважаємо наступні:

1. Прозорість (транспарентність) оподаткування – принцип, що передбачає контроль над системою податків та означає, що із змінами положень законодавства щодо оподаткування товарів легкої промисловості не повинен знижуватися рівень зрозумілості для платників податків щодо обсягів податків, які підлягають сплаті, та напрямів використання стягнутих податків державними структурами. Принцип прозорості повинен також застосовуватись при проведенні розслідувань щодо застосуванні компенсаційних або антидемпінгових заходів згідно з практикою та правилами СОТ.

2. Принцип обміну інформацією, у т. ч. у частині попередження «шахрайських каруселей» – принцип, що передбачає співпрацю між сторонами, оперативне реагування на рівні національних законодавств та застосування міжнародних домовленостей та сприятиме попередженню ухилення від сплати податків, «шахрайським каруселям», тобто можливостям шах-

райських дій щодо сплати непрямих податків у перехідний період у ситуації здійснення торгових операцій між новими та постійними країнами-членами Європейського Союзу або країнами-членами угоди про асоціацію.

3. Адекватність – принцип, що полягає в забезпеченні та узгодженні фінансових інтересів держав, уникненні дискримінаційних положень, гарантуванні для країн отримання справедливих відрахувань до дохідної частини бюджету, а для платників податків – уникнення подвійного оподаткування доходів майна чи капіталу.

4. Добросовісна податкова конкуренція – принцип, покликаний забезпечити прийнятність податкового режиму держав та конкурентоспроможність їх податкових ставок.

Процес гармонізації державного регулювання щодо оподаткування імпорту товарів легкої промисловості з нормами Європейського Союзу може відбуватися в таких формах: апроксимація, тобто наближення законодавчих норм у сфері оподаткування імпорту товарів легкої промисловості до положень законодавства Європейського Союзу; адаптація законодавства, тобто процес приведення (прилаштування) окремих законодавчих актів України у відповідність до стандартів ЄС та міжнародних угод; транспозиція, тобто процес повного копіювання законодавчих документів Європейського Союзу в законодавстві України, пряме посилення у вітчизняному законодавстві на документ ЄС або корегування норм вітчизняного законодавства з метою отримання повної ідентичності з документом ЄС; імплементація положень, тобто діяльність держави щодо реалізації зобов'язань, прийнятих відповідно до міжнародного права; стандартизація норм.

Ймовірними результатами застосування механізму гармонізації законодавства щодо оподаткування імпорту товарів легкої промисловості з нормами Європейського Союзу будуть: сприяння доступу українських виробників на ринок Європейського Союзу; збереження певного рівня тарифного захисту від іноземної конкуренції протягом перехідного періоду через асиметричне зниження ставок ввізного мита; посилення позицій вітчизняної легкої промисловості, зниження привабливості імпорту вживаного одягу; поступове скасування експортного мита на шкіряну сировину стимулюватиме її експорт, що приведе до зростання внутрішньої ціни на неї; запровадження прозорих митних процедур, усунення дискримінаційних процедур, які можуть застосовуватися до імпорту.

Висновки з проведеного дослідження. Дослідивши процес гармонізації законодавства щодо оподаткування імпорту продукції легкої промисловості в Україні, зроблено висновки:

1. Систематизувавши зарубіжний досвід та сучасні дослідження, запропоновано авторське визначення поняття «гармонізація законодавства щодо оподаткування імпорту операцій», що розглядається як процес цілеспрямованого узгодження сукупності інструментів у сферах тарифного і нетарифного регулювання, завдяки яким держава висуває вимоги до правил оподаткування імпорту операцій, приведення їх у відповідність до міжнародних правил, що може проводитись у різних формах (апроксимація, адаптація, транспозиція, імплементація, стандартизація) з метою досягнення взаємоузгодженості податкових систем та їх структур з урахуванням міжнародних договорів, членства країни в міждержавних організаціях або на етапі підготовки до вступу до них.

2. Виокремлено особливості адміністрування податків, що стосуються системи оподаткування імпорту товарів легкої промисловості, в Україні порівняно із країнами Європи, а саме: перебування платників податків у залежності від територіального розміщення в різних органах податкової служби; практично повна відсутність системи аудиту реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності платниками ПДВ; відсутність практики допомоги з боку працівників податкової служби щодо визначення повного переліку податків, зборів та платежів, що згідно чинного законодавства треба сплачувати конкретному платнику податків; значно вища кількість звітних періодів та складність і громіздкість податкових звітів порівняно з більшістю європейських країн; відсутність сучасної і простої системи оплати податків та зборів – єдиного рахунку та інші.

3. Запропоновано механізм гармонізації законодавства щодо оподаткування імпорту товарів легкої промисловості з нормами Європейського Союзу з метою уніфікації податкових систем, скасування митних бар'єрів, сприянні інтеграції економіки України до внутрішнього ринку Європейського Союзу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кузіна Р.В. Гармонізація фінансової звітності: міжнародний досвід та українська практика / Р.В. Кузіна // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку: [збірник наукових праць] / відповідальний редактор О.С. Кузьмін. – Львів: Видавництво Львівська політехніка, 2012. – С. 126-131.
2. Юрченко В.В. Сучасні тенденції розвитку та гармонізації податкових систем країн Європейського Союзу. Вектори для України / В.В. Юрченко // Ефективна економіка. – 2013. – № 12 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до журналу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2651>.
3. Яценко К.В. Гармонізація податкового законодавства України з законодавством Європейських Співтовариств про непряме оподаткування: автореф. дис... канд. юрид. наук: 12.00.07 / К.В. Яценко; Київ. нац. екон. ун-т. – К., 2005. – 20 с.
4. Крисоватий А.І. Домінанти гармонізації оподаткування: національні та міжнародні вектори: монографія / А.І. Крисоватий, В.А. Валігула. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2010. – 248 с.
5. Гармонізація податкового законодавства: українські реалії: монографія / Г.М. Білецька, М.В. Кармаліта, М.О. Куц та ін. – К.: Алерта, 2012. – 222 с.
6. Опришко В.Ф. Міжнародне економічне право: підр. – вид. 2-ге, перероб. і доп. / В.Ф. Опришко. – К.: КНЕУ, 2003. – 311 с.
7. Choi F.D.S., Mueller G.G. International accounting. – 2-d ed., Prentice-Hall Int. 1992.
8. Nobes C., Parker K. Comparative International Accounting. – 7-d ed., Pearson Education Limited, 2002.
9. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/kmu/control/uk/publish/article?art_id=246581344&cat_id=223223535.

УДК 336.73

Поляк Н.П.

*здобувач кафедри банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ ТА ЇХ ВПЛИВ НА РЕАЛЬНИЙ СЕКТОР ЕКОНОМІКИ

Розглянуто сутність небанківських фінансових установ, визначено особливості їх діяльності на фінансовому ринку України та оцінено вплив на кредитування реального сектору економіки. Проаналізовано основні показники діяльності страхових компаній, кредитних спілок та недержавний пенсійних фондів.

Ключові слова: фінансовий ринок, фінансові послуги, кредитування, кредитна спілка, страхова компанія, інститут спільного інвестування, недержавний пенсійний фонд, комерційний банк.

Поляк Н.П. ОСОБЕННОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ НЕБАНКОВСКИХ ФИНАНСОВЫХ СТРУКТУР И ИХ ВЛИЯНИЕ НА РЕАЛЬНЫЙ СЕКТОР ЭКОНОМИКИ

Рассмотрены сущность небанковских финансовых учреждений, определены особенности их деятельности на финансовом рынке Украины и оценено влияние на кредитование реального сектора экономики. Проанализированы основные показатели деятельности страховых компаний, кредитных союзов и негосударственный пенсионных фондов.

Ключевые слова: финансовый рынок, финансовые услуги, кредитование, кредитный союз, страховая компания, институт совместного инвестирования, негосударственный пенсионный фонд, коммерческий банк.

Poljak N.P. FEATURES OF FUNCTIONING NBFIS AND THEIR IMPACT ON THE REAL ECONOMY

The essence of the non-bank financial institutions, the peculiarities of their activities on the financial market of Ukraine and the estimated impact on lending to the real economy. The basic performance of insurance companies, credit unions and pension funds.

Keywords: financial market, financial services, loans, credit unions, insurance companies, collective investment, pension fund, commercial bank.

Постановка проблеми. Зростання національної економіки на ринкових засадах залежить від ефективної діяльності як банківських, так і небанківських фінансових установ. Банківський сектор з його тривалою історією функціонування продовжує відігравати головну роль у забезпеченні економіки фінансовими ресурсами.

Водночас роль небанківських фінансових установ, що з'явилися в період переходу національної економіки на ринкові засади функціонування, залишається досить обмеженою. Без сумніву, основна роль у реалізації фінансового посередництва належить банкам. Проте останнім часом спостерігається суттєва активізація діяльності небанківських фінансових